

Іншомовна комунікативна культура фахівців туристичної сфери: педагогічний аспект

Стаття розкриває важливість іншомовної комунікативної культури в професійній діяльності фахівців туристичної галузі. Здійснено аналіз прикладних галузей педагогіки, предмет дослідження яких охоплює різні аспекти іншомовної комунікативної культури фахівців сфери туризму: педагогіка туризму, педагогіка міжнародного туризму, педагогіка туристичної діяльності, педагогіка особистості туриста, педагогіка комунікації (або діалогу культур), педагогіка туристичної комунікації, порівняльна професійна педагогіка туризму. Розкрито суть інкультураційного розвитку студентів як майбутніх фахівців в процесі професійної підготовки, що передбачає готовність до міжкультурного спілкування та розуміння іншомовної культури. Виокремлено виробничі функції фахівців туристичної сфери, реалізація яких потребує володіння іноземною мовою як засобом професійної комунікації.

Ключові слова: іншомовна культура, туристична сфера, професійна підготовка, педагогіка туризму, міжкультурна комунікація.

Чейпеш І. Иноязычная коммуникативная культура специалистов туристической отрасли: педагогический аспект. *Статья раскрывает важность иноязычной коммуникативной культуры в профессиональной деятельности специалистов туристической отрасли. Проанализированы прикладные отрасли педагогики, предмет исследования которых охватывает разные аспекты иноязычной коммуникативной культуры специалистов туристической отрасли: педагогики туризма, педагогики международного туризма, педагогики туристической деятельности, педагогики личности туриста, педагогики коммуникации (или диалога культур), педагогики туристической коммуникации, сравнительной профессиональной педагогики туризма. Раскрыто сущность инкультурационного развития студентов как будущих специалистов в процессе профессиональной подготовки, предусматривающей готовность к межкультурному общению и пониманию иноязычной культуры. Выделены производственные функции специалистов туристической сферы, реализация которых требует владения иностранным языком как средством профессиональной коммуникации.*

Ключевые слова: *иностранная культура, туристическая сфера, профессиональная подготовка, педагогика туризма, межкультурная коммуникация.*

Cheypesh I. Foreign language communicative culture of tourist specialists: a pedagogical aspect. *The article reveals the importance of a foreign language communicative culture in the professional activities of professionals in the tourism industry. The analysis of applied fields of pedagogy is carried out, the subject of the study of which covers various aspects of foreign language communicative culture of tourism professionals: pedagogy of tourism, pedagogy of international tourism, pedagogy of tourist activity, pedagogy of personality of tourist, pedagogy of communication (or pedagogy of culture). The essence of students' inculturation development as future specialists in the process of vocational training is revealed, which implies readiness for intercultural communication and understanding of foreign language culture. The production functions of the specialists of the tourist sphere are distinguished, the realization of which requires a command of a foreign language as a means of professional communication.*

Keywords: *foreign language culture, tourist sphere, vocational training, tourism pedagogy, intercultural communication.*

Постановка проблеми. Володіння іноземною мовою та іншомовною культурою в туристичній галузі вважається одним з критеріїв професійності, що зумовлює зміну дидактичної мети іншомовної підготовки сучасних фахівців: на етапі опанування професією вона повинна спрямовуватися не тільки на формування комунікативних умінь і навичок, але й на розвиток комунікативно компетентних особистостей, які володіють цілісною системою уявлень про культуру країн, мову якої вони вивчають.

Пошук оптимальних шляхів реалізації зазначеного завдання в процесі професійної підготовки фахівців туристичної сфери діяльності спричинив появу цілого ряду прикладних педагогічних галузей, предметом дослідження яких виступає іншомовна комунікативна культура.

Аналіз досліджень і публікацій. Різні аспекти іншомовної освіти фахівців туристичної сфери діяльності стали об'єктом наукових розвідок Л.Лук'янової (освіта в туризмі), М.Мальської, Н.Антонюк, Н.Ганич (міжнародний туризм і сфера послуг), Л.Сакун (теорія і практика підготовки спеціалістів сфери туризму в розвинених країнах світу), В.Федорченка (особливості й психолого-педагогічні проблеми підготовки фахівців для сфери туризму) та інших українських вчених. Основна думка авторських доробок стосується пріоритетних завдань підготовки нової генерації фахівців, з-поміж яких – володіння іноземною мовою як доступним засобом комунікації: «На сучасному етапі розвитку людської спільноти виникає необхідність навчання іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування у різних сферах людської діяльності, засобу взаєморозуміння народів, країн, соціальних систем і узагальнення досягнень національних культур у розвитку загальнолюдської культури, збагачення духовними цінностями, створеними

різними народами і людством у цілому, як засобу міжкультурної взаємодії» [9, с. 20].

Аналіз наукових джерел засвідчує постійну увагу сучасних дослідників до питання ролі іншомовної комунікації в забезпеченні успішної професійної діяльності в різних сферах. Адже нині на вітчизняному ринку праці та послуг потрібні міжкультурно компетентні фахівці. Їх нестача призводить до втрат і пов'язана зі зниженням конкурентоспроможності вітчизняних фахівців на міжнародному рівні [2].

Такі погляди змінюють статус іноземної мови як навчальної дисципліни, яка стає реально необхідною в усіх сферах життя, оскільки, зазначає В.Кремінь, «інтеграція України у світову спільноту потребує досконалого володіння іноземними мовами. Без таких знань долучитися до міжнародного співтовариства буде неможливо» [1, с. 4].

Мета статті полягає в розкритті педагогічного аспекту іншомовної комунікативної культури фахівців туристичної сфери крізь призму завдань прикладних галузей педагогіки туризму.

Виділення невирішених раніше проблем. Стаття розкриває такі аспекти загальної проблеми: суть іншомовної комунікативної культури в контексті професійної туристичної діяльності; інтеграція прикладних галузей педагогіки туризму, предмет дослідження яких охоплює міжкультурну комунікацію, міжкультурний діалог у сфері туризму.

Виклад основного матеріалу. Автори посібника «Міжнародний туризм і сфера послуг» вказують на те, що туристична галузь на сьогоднішній день найтісніше пов'язана з виходом на міжнародний ринок праці, і її фахівці повинні відповідати світовим стандартам професійної підготовки [4]. Окрім того, враховуючи той факт, що в період глобалізації внаслідок мобільності трудових ресурсів ринок праці стає все більш загальним, основним критерієм якості сучасної вищої туристичної освіти виступає її конкурентоздатність на світовому ринку праці [8].

Наведені міркування вчених про конкурентоздатність і якість професійної туристичної освіти небезпідставні. Адже на міжнародному рівні кілька років поспіль діє система сертифікації TedQual, яку проходять провідні виші світу, що готують фахівців сфери туризму. Система передбачає визначення рівня якості туристичної освіти на основі цілої низки компетентностей.

Загалом компетентнісна модель професійної підготовки студентів у вищій школі вимагає інкультураційного спрямування педагогічного процесу та формування особистості фахівця. Прикінцевий результат інкультураційного процесу полягає в готовності випускника вищого закладу освіти до іншомовного спілкування та інтеграції в іншокультурний соціум. Це означає, що навчальний матеріал слід адаптувати до місця і часу, в яких молодій людині доведеться жити, адже призначення освіти для індивіда не означає лише «введення його в культурне життя людства у вигляді формального розвитку здібностей», але й формування у молодих людей

компетентностей, які стосуються життя в багатокультурному суспільстві, у якому відсутність навичок спілкування з представниками інших культур, мов, релігій загрожує людині в майбутньому опинитися в ізоляції, збоку від досягнень людства [6, с. 93].

Педагогічний аспект формування іншомовної комунікативної культури фахівців туристичної сфери розглянемо крізь призму завдань педагогіки туризму, яка включає такі галузі: педагогіка міжнародного туризму, педагогіка туристичної діяльності, педагогіка особистості туриста, педагогіка комунікації (або діалогу культур), педагогіка туристичної комунікації, порівняльна професійна педагогіка туризму.

Педагогіка туризму – один з найновіших напрямів прикладних галузей педагогіки, предметом вивчення якого є процес формування особистості висококваліфікованого спеціаліста туристичної галузі. Представники цього напрямку досліджують вплив різних політичних, соціальних та економічних чинників на навчання, виховання та освіту фахівців сфери туризму. Автори посібника «Педагогіка туризму» [7] розглядають однойменну прикладну галузь як майстерність творення нової моделі спеціаліста, яка здатна витримати значну конкуренцію на ринку праці на сучасному етапі розвитку світового співтовариства. Важливе місце в такій моделі відводиться формуванню іншомовної комунікативної культури фахівців.

Розгляд туризму в аспекті комунікації культур потребує тлумачення цілого ряду складних питань, які стосуються перспектив розвитку людської культури і людства в цілому, адже основна функція туристичної діяльності – розширення й закріплення каналів комунікації між різними соціумами в умовах сучасного відкритого інформаційного простору та полікультурного середовища життя [3]. Ці проблеми намагається розв'язати педагогіка міжнародного туризму, мета якої – вивчення загальних закономірностей і локальних особливостей туристичної діяльності в різних країнах світу. В коло проблем зазначеної галузі входять питання міжкультурної комунікації, налагодження міжкультурних контактів народів і етносів, що різняться не тільки мовою, але й ментальними особливостями, етнічними й соціальними стереотипами світобачення. На думку вчених, розвиток педагогіки міжнародного туризму надзвичайно актуальний у наш час, оскільки питанню ролі міжнародного туризму у взаємодії і взаємозбагаченні культур, на жаль, у наукових дослідженнях приділяється поки що замало уваги [8].

З темою нашої статті тісно пов'язана педагогіка туристичної комунікації, яка досліджує проблеми спілкування в процесі здійснення туристичної діяльності і вплив спілкування на виховання та освіту особистості фахівця. В педагогіці туристичної комунікації висвітлюються такі компоненти іншомовної комунікативної культури, як етика комунікації в туризмі, культура міжособистісної взаємодії, культура ділового іншомовного спілкування.

Близьким до попереднього за об'єктом дослідження є ще один напрям – педагогіка діалогу культур, що вивчає взаємодію різних культур, визначає

загальні закономірності їх розвитку в процесі взаємодії, специфіку кожної з культур та їх вплив на формування людини нової генерації в контексті її здібностей, особливостей розвитку й особистісного становлення.

Усі проаналізовані галузі порушують важливу для туристичної професійної діяльності проблему готовності фахівця до комунікації на високому культурному рівні, тому що неефективне спілкування, на думку дослідників, вважається основною перешкодою на шляху досягнення позитивного результату в професійній діяльності, а іноді стає причиною виникнення проблем у професійній сфері [5].

Узагальнюючи сказане, підкреслимо, що освітніми програмами професійної підготовки фахівців галузі «туризм» передбачений перелік виробничих функцій фахівців туристичної сфери, реалізація яких неможлива без знання іноземної мови:

- вести ділові переговори із зарубіжними партнерами, підтримувати ділові контакти, використовуючи технічні засоби та інформаційні технології;
- укладати угоди із зарубіжними партнерами та забезпечувати їх реалізацію відповідно до чинних вимог сучасного діловодства та вимог договірного права;
- налагоджувати роботу з постачальниками та потенційними партнерами суб'єктами туристичної діяльності, підприємствами транспорту, екскурсійними бюро, музеями, спортивними установами, іншими закладами санаторно-курортної сфери, сфери культури тощо;
- започатковувати ділові зв'язки з корпоративними партнерами, громадськістю, засобами масової інформації на основі досліджень іміджу підприємства індустрії гостинності в регіоні, країні, за кордоном.

Висновки. Таким чином, результатом опанування фахівцями туристичної сфери іншомовною комунікативною культурою є комплекс компетентностей, пов'язаних із системою знань та практичних умінь, зокрема: знання формальної, або «високої» культури (географічні особливості, історичні події, мистецькі досягнення тощо); знання побутової культури (розуміння активних і пасивних соціокультурних моделей поведінки, уміння адекватно реагувати на ситуації спілкування і використовувати невербальні засоби спілкування); емоційне сприймання, яке відображає шанобливе ставлення до унікальності національних особливостей різних спільнот; розуміння культури носіїв іноземної мови, що вивчається, у межах власної країни; уміння оцінювати істинність знань про культуру, а також здатність до пошуку й систематизації інформації про культуру.

Зазначений комплекс компетентностей сприяє реалізації культурної та етичної місії туризму в сучасному багатомовному комунікативному просторі.

Список використаних джерел:

1. *Кремінь В.Г. Вища освіта і наука – пріоритетні сфери розвитку суспільства у ХХІ ст. Вища школа. 2002. № 4 – 5. С.3 – 33.*
2. *Куриляк В.Є. Міжнародний менеджмент. Тернопіль: Карт-блани, 2004. 268 с.*
3. *Кухта І.В.Формування іншомовної комунікативної культури майбутніх фахівців туристичної сфери: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2011. 225 с.*
4. *Мальська М.П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М. Міжнародний туризм і сфера послуг. Підручник. Київ: Знання, 2008. 798 с.*
5. *Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. Москва, 1992. 360 с.*
6. *Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003 – 2004 рр.). Тернопіль, 2004. 213 с.*
7. *Педагогіка туризму. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. За ред. В.К. Федорченка, Н.А. Фоменко, М.І. Скрипник, Г.С. Цехмістрової. Київ: Видавничий дім «Слово» 2004. 296 с.*
8. *Сақун Л.В. Теория и практика подготовки специалистов сферы туризма в развитых странах мира: Монография. Киев: МАУП, 2004. 399 с.*
9. *Сафонова В.В. Культуроведение и социология в языковой педагогике. Воронеж: Истоки, 1992. 92 с.*